

SFIR

Svenska Föreningen för Immaterialrätt

Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och transporträtt
103 33 Stockholm

”Frågor om följerätt och om museernas kopiering (SOU 2014:36)”

Svenska Föreningen för Immaterialrätt (SFIR) har getts tillfälle att svara på remiss avseende SOU 2014:36 *Frågor om följerätt och om museernas kopiering*. Föreningen anför följande:

Utredningen avser dels en översyn av så kallad följerätt (*droit de suite*), dels frågan om att utvidga de inskränkningar som i dag gäller för vissa arkiv och bibliotek till att också omfatta vissa museer.

Sammanfattning

Föreningen tillstyrker utredningens förslag om museernas rätt till kopiering (*nedan 1*). Föreningen ställer sig också i stort bakom de principer och förslag som på nytt diskuterats i samband med följerätt (*droit de suite*). Föreningen avstyrker emellertid förslaget om införande av ett nytt tröskelvärde (*nedan 2*).

1. Museernas kopiering

Internationellt uppfattas bibliotek, arkiv och museer vanligen som en gemensam gruppering sammanfattad med den vedertagna förkortningen LAM (Libraries, Archives and Museums). I Sverige har man på liknande sätt länge försökt samordna verksamheter med den motsvarande förkortningen (ABM). Samverkan inom ABM-orådet har varit omfattande och under senare tid har digitaliseringsfrågorna stått i fokus. Eftersom museimyndigheterna enligt sina uppdrag och regleringsbrev i stora delar har samma uppdrag som de statliga arkiven och biblioteken, framstår det närmast som en självklarhet att den nu föreslagna ändringen genomförs.

Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) har ända sedan år 1960 innehållit särskilda inskränkningar för arkiv och bibliotek, medan museerna inte har omfattats av dem. I dag står det därför klart att även museerna bör omfattas av samma regler, eftersom de står inför samma digitaliserings- och tillgängliggörandeuppdrag som arkiven och biblioteken. I många fall blir det också något av en slump om ett uppdrag ligger inom vad som angivits som ett bibliotek, ett arkiv eller ett museum.

Föreningen tillstyrker således att vissa museers kopiering likställs med sådana bibliotek och arkiv som omfattas av kopieringsrätt enligt 16 § URL samt ges kopieringsrätt för interna dokumentationsändamål.

2. Följerätt

Följerätten, som infördes i Sverige år 1996, innebär en begränsning i de allmänna principerna om upphovsrättslig konsumtion i 19 § URL och medger en ersättningsrätt för bildkonstnärer vid vidareförsäljning av deras verk. Syftet är väl känt, nämligen att just bildkonstnärers inkomst i huvudsak är i samband med en engångsförsäljning av verk, och utan en följerätt skulle en värdestegring på deras originalverk under karriären inte kunna komma dem tillgodo. Följerätten har övervägts av den svenska lagstiftaren vid flera tillfällen, främst i samband med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/84/EG av den 27 september 2001 om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerättsdirektivet). SFIR ser det som värdefullt att följerättsinstitutet ånyo utvärderas och övervägs, och tillstyrker i huvudsak utredningens förslag i denna del. Föreningen tillstyrker emellertid inte utredningens förslag om ändring av tröskelvärdena vid försäljning.

Utredningen behandlar vilka tröskelvärden som ska gälla för att följerätt ska aktualiseras. Gällande tröskelvärde ligger vid 20 procent av prisbasbeloppet. Utredningen föreslår att höja det till 10 procent. Bakgrunden skulle vara en obalans mellan redovisningen och fördelningen, se främst s. 64 ff. i utredningen, Kostnaderna för fördelningen av småsummor skulle också negativt påverka konstmarknaden. Även om detta delvis utgör en förenkling av marknadsbilden, står det klart att bildkonstnärerna i många hänseenden har haft och fortfarande har en svagare ställning än många andra upphovsmannakategorier. De har fortfarande i många fall ett smalare spektrum för att tillgängliggöra sin skapande verksamhet än andra upphovsmannakategorier.

En analys av den svenska bildkonstmarknadens utveckling under senare tid visar tydligt hur några få bildkonstnärer har gjort avtryck på marknaden. Men upphovsrätten har andra föremål, nämligen att var och en ska kunna få göra gällande sin rätt. Skäl 10 i ingressen till Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationsområdet anger bland annat att för att upphovsmännen och de utövande konstnärerna ska kunna fortsätta med sin skapande och konstnärliga verksamhet, måste de få en skälig ersättning för utnyttjandet av sina verk. Vidare anger skäl 3 i ingressen till följerättsdirektivet att ”syftet med följerätten är att tillförsäkra upphovsmännen till konstverk en andel av det ekonomiska utbyte deras originalkonstverk ger upphov till. Denna rätt bidrar till att återställa den ekonomiska jämvikten mellan upphovsmän till konstverk respektive andra upphovsmän som uppbär ersättning för senare utnyttjande av sina verk.”

Sammanfattningsvis finner SFIR således att ett ändrat tröskelvärde vid försäljningen riskerar att stå i strid med målsättningarna bakom det harmoniserade europeiska regelverket som genomförs i svensk rätt. Det gällande tröskelvärdet vid försäljning bör därför stå kvar.

SFIR:s yttrande har författats av Prof. Per Jonas Nordell. Yttrandet har kommunicerats till SFIR:s styrelse för synpunkter och expedieras av föreningens sekreterare, advokat Erik Sandgren.

Stockholm den 15 november 2014

Marianne Levin
Prof. Jur. dr, fil. dr h.c.
Ordförande SFIR

Erik Sandgren
advokat
sekreterare SFIR